

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

**Educational Supervision of Schools under Kamphaengphet Primary
Educational Service Area Office 1 with Promoting Development
of Learning Management Among Teachers**

พรนภา วัฒน้อย และ ทศนะ ศรีปัตตา

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Pornnapa Watnoi and Tussana Sripatta

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, Email: pornnapaw63@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 161 คน และครู จำนวน 159 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 320 คน ปีการศึกษา 2564 โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และครูได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ

2. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม และรายด้าน พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* วันที่รับบทความ: 1 ธันวาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 22 มกราคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 23 มกราคม 2565

Received: December 1, 2021; Revised: January 22, 2022; Accepted: January 23, 2022

3. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ของครู ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา; การจัดการเรียนรู้ของครู

Abstracts

This study aimed to: 1) examine the educational supervision of schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 with promoting development of learning management among teachers; 2) differentiate the educational supervision of schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 with promoting development of learning management among teachers classified by their position and working experience. 161 school administrators and 159 teachers (320 in total) Academic year 2021. School administrators were recruited by using purposive sampling method, while teachers were included by using stratified random sampling approach.

Results showed that:

1. Overall, the educational supervision of schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 with promoting development of learning management among teachers was at high level. In addition, in each individual aspect, supervision planning was an aspect with highest mean; followed by supervision operations aspect expressed high mean; and current situation, problems and supervision needs assessment aspect and evaluation and improvement of supervision aspect were all found with lowest mean; respectively.

2. Differentiation of the educational supervision of schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 with promoting development of learning management among teachers classified by position, in overall and in each individual aspect, revealed that different position had statistically significant different educational supervision of schools with promoting development of learning management among teachers at .05.

3. Comparison of the educational supervision of schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 with promoting development of learning management among teachers classified by working experience showed that, in overall and in each individual aspect, the different working experience had no statistically significant different educational supervision of schools with promoting development of learning management among teachers at .05

Keywords: Educational Supervision in Schools; Teacher Learning Management

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากสภาพแวดล้อมสังคม เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553) การบริหารการศึกษามีความสำคัญในฐานะที่เป็นกระบวนการที่เป็นภาระกิจหน้าที่หลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน และเทคนิคต่างๆ มาใช้ เพื่อทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันดำเนินการเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ถูกต้องและมีคุณภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ (สัมมา รณิธย์, 2556 : 5) ดังนั้น ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญ คือ กระบวนการนิเทศการศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่กับกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูให้สามารถปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้คำแนะนำในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผล ส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ คิดค้น และพัฒนานวัตกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น อีกทั้งติดตามดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้บริหารนิเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และส่งเสริมการคิดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (จิตติมา วรณศรี, 2557 : 3) การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนที่จัดดำเนินการในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง (วัชร เล่าเรียนดี, 2550 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้เพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2565)

จากรายงานสรุปผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผลการประเมินทั้ง 4 วิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ พบว่า ความรู้ความสามารถของผู้เรียนยังต่ำกว่าผลการประเมินระดับประเทศ ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูที่จะสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และขาดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนรู้ จึงทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ อีกทั้งไม่นำผลการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกไปใช้ประโยชน์ (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 – 2564 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2563 – 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พุทชาติ แสนอุบล, 2560 : 9) ที่ทำการศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 พบว่า ด้านการวางแผนเตรียมการ ครูยังขาดความเข้าใจ และไม่ตระหนักรู้ต่อกระบวนการนิเทศภายใน ด้านการดำเนินการปฏิบัติตามแผน ครูไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการนิเทศภายใน และโรงเรียนไม่มีคู่มือให้ครูปฏิบัติ ด้านการกำกับตรวจสอบการปฏิบัติการ การดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ครูขาดการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการนิเทศ และด้านการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการ โรงเรียนไม่นำผลการนิเทศภายในไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารโรงเรียนทั้งระบบ ทำให้ครูขาดความร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการศึกษา ครูมีความเข้าใจว่าการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ การตรวจสอบหรือการประเมินมากกว่าการมองว่าเป็นกระบวนการของการพัฒนาตนเอง จึงส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้เป็นระบบ ชัดเจน เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 161 คน และครู จำนวน 1,679 คน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,840 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 161 คน และครู จำนวน 159 คน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งสิ้น จำนวน 320 คน โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และครูได้มาจากรีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการเรียนรู้อย่างครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการเรียนรู้อย่างครู ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการเรียนรู้อย่างครู ลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended question)

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการเรียนรู้อย่างครู

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4. สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อความเหมาะสม

5. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะกับข้อความ และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง คือ เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.67 ขึ้นไป

6. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของคอนบัค (Cronbach) พบว่า อยู่ที่ระดับ 0.95

7. นำข้อมูลจากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและ Google Form จากแบบสอบถามกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentile)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. แปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

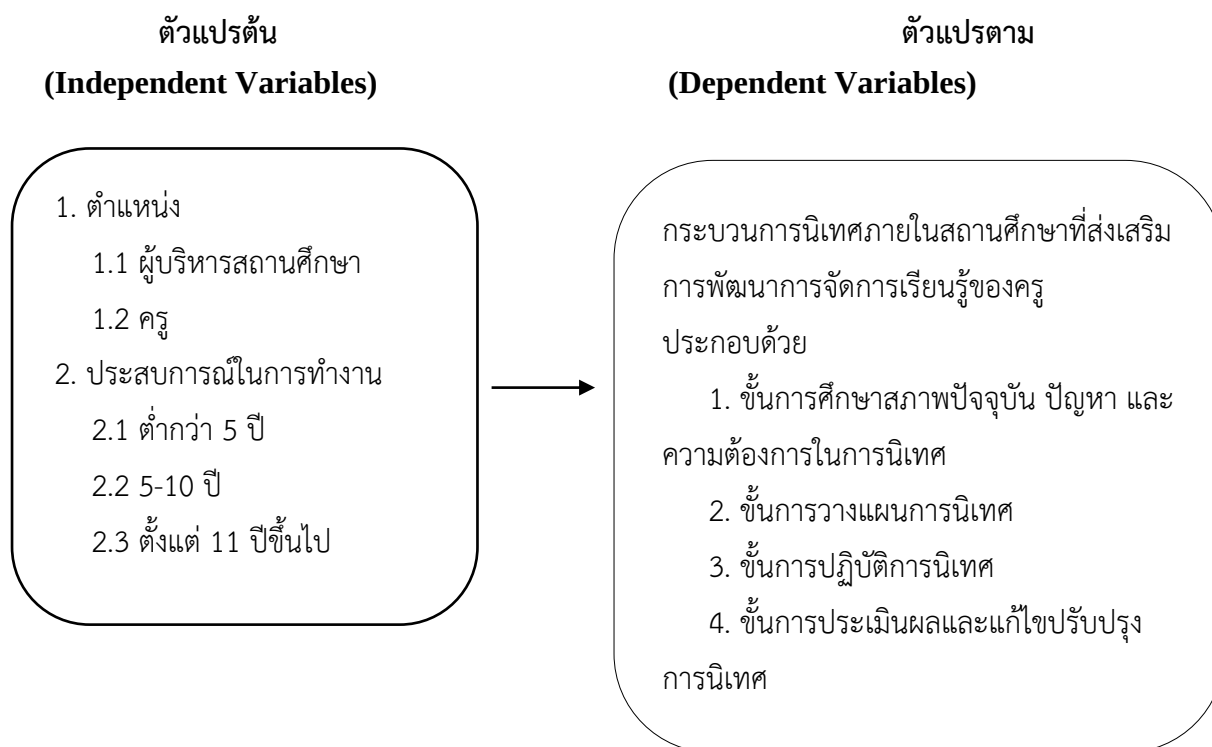
4. เปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test independent samples)

4.2 เปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่าง ทดสอบความแตกต่างระหว่างคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาสังเคราะห์จัดกลุ่ม ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา เรื่อง กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษากระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู มี 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ในภาพรวม

ด้าน	กระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งเสริม การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู	(n= 320)		ระดับ การ ปฏิบัติ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ	4.47	0.59	มาก
2	ด้านการวางแผนการนิเทศ	4.53	0.56	มากที่สุด
3	ด้านการปฏิบัติการนิเทศ	4.49	0.54	มาก
4	ด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ	4.47	0.61	มาก
รวมเฉลี่ย		4.48	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ ($\bar{x} = 4.53$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ($\bar{x} = 4.49$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ ($\bar{x} = 4.47$) และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ ($\bar{x} = 4.47$)

2. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม

ด้าน	กระบวนการนิเทศภายในของ สถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการ จัดการเรียนรู้ของครู	ผู้บริหาร สถานศึกษา (1) (n=161)		ครู (2) (n=159)		t-test	Sig.
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ	4.21	0.55	4.74	0.50	1.25	0.26
2	ด้านการวางแผนการนิเทศ	4.27	0.57	4.80	0.42	27.65	0.00*
3	ด้านการปฏิบัติการนิเทศ	4.23	0.48	4.75	0.46	0.28	0.60
4	ด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุง การนิเทศ	4.16	0.59	4.77	0.46	5.47	0.02*
รวมเฉลี่ย		4.19	0.57	4.79	0.43	9.18	0.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้ของครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวม

ข้อ	กระบวนการ	ต่ำกว่า 5 ปี		5-10 ปี		ตั้งแต่ 11 ปี		F- test	Sig.	เปรียบเทียบ รายคู่
	นิเทศภายใน	(1)		(2)		(3)				
	สถานศึกษาที่	(n=83)		(n=132)		(n=105)				
	ส่งเสริมการ									
	พัฒนาการจัดการ	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
	เรียนรู้ของครู									
1	ด้านการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความ ต้องการในการ นิเทศ	4.43	0.68	4.42	0.50	4.57	0.60	2.29	0.10	
2	ขั้นการวางแผน การนิเทศ	4.53	0.61	4.46	0.54	4.63	0.54	2.57	0.08	
3	ขั้นการปฏิบัติการ นิเทศ	4.54	0.55	4.42	0.54	4.54	0.52	2.15	0.12	
4	ขั้นการประเมินผล และแก้ไขปรับปรุง การนิเทศ	4.41	0.78	4.44	0.56	4.54	0.52	1.31	0.27	
	รวมเฉลี่ย	4.47	0.69	4.47	0.55	4.51	0.56	0.20	0.82	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สรุปได้ดังนี้

4.1 ควรจัดการประชุมชี้แจง เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศแล้วสำรวจความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริง เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา

4.2 ควรสร้างขวัญและกำลังใจ ให้คำปรึกษา ร่วมแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายในการนิเทศ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 ควรมีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องและนำผลการนิเทศภายในมาสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป เพราะการนิเทศภายในเป็นหัวใจหลักในพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

4.4 ควรแจ้งผลการนิเทศแก่ครูทุกครั้งเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนต่อไป

4.5 ควรจัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาใกล้เคียงถึงผลการนิเทศ และนำวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูไปเผยแพร่ รวมทั้งปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย

4.6 ควรนำผลการนิเทศจัดทำเป็นเอกสาร เผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรมในหลากหลายช่องทาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

1.1 ผลการศึกษาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและเชื่อว่าการนิเทศภายในสามารถช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น และงานนิเทศการศึกษายังเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาพฤติกรรมการสอนครูให้มีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของครูผู้เรียนโดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอันเป็นจุดเน้นของ

การปฏิรูปการศึกษา (ศิริวรรณ อานันทสิทธิ์, 2545 : 18-20) และกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปัทมา เจริญลักษณ์, 2558 : 66) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.2 ผลการศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ด้านอื่น คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ ทำให้สามารถอภิปรายได้ว่า สถานศึกษานั้นให้ความสำคัญกับการวางแผนการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะงานนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาพฤติกรรมการสอนครูให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอันเป็นจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษา การนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าในบางครั้ง แม้ว่าครูผู้สอนจะได้ใช้ความรู้ความสามารถในกิจกรรมที่วางแผนไว้แล้วก็ตาม อาจมีบางอย่างไม่สมบูรณ์ หากมีบุคคลคอยชี้แนะ แนะนำ ช่วยเหลือ จะทำให้การสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพมากกว่าที่กระทำการสอนเพียงคนเดียว หรือนิเทศตนเองได้ จนมีผู้กล่าวว่าความสำเร็จสูงสุดของการนิเทศการศึกษา คือ “การนิเทศเพื่อการนิเทศ” ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง ซึ่งในการจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ต้องปรับปรุงกลยุทธ์ในการนิเทศการศึกษาจากการนิเทศเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นนิเทศกลุ่มย่อย และเน้นการนิเทศเป็นรายบุคคล ให้มากขึ้น ซึ่งจะต้องปรับปรุงทั้งตัวผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศให้เกิดการยอมรับการนิเทศและนำไปปฏิบัติ (ศิริวรรณ อานันทสิทธิ์, 2545 : 18-20) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เมธิณี สะไร, 2559 : 2) ได้ศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

1.3 จากผลการศึกษากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น คือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ สามารถอภิปรายได้ว่าแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ก็อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งจะต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทราบและเข้าใจแนวทางไปในทางเดียวกัน อันจะเป็นผลทำให้เกิดความเข้าใจกันและลดการเกิดปัญหาหลง ซึ่งสอดคล้องกับ (พัทธ์ธีรา โยธราช, 2559 : 4) ที่ทำการศึกษาการดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี พบว่า การดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ด้านการศึกษาสภาพ

ความต้องการของการนิเทศภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนิเทศในทุกขั้นตอน แต่อาจมีการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะสภาพการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคการนิเทศภายในคือผู้นิเทศมีงานที่รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาในการนิเทศนิเทศไม่ต่อเนื่อง ผู้นิเทศไม่เข้าใจในเรื่องการนิเทศ ขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน ขาดการเตรียมการที่ดี ขาดสื่อและเครื่องมือในการปฏิบัติการนิเทศและประเมินผลการนิเทศ (เกรียงเลิศ ติรธรรมเจริญ, 2544 : 63) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เปรมฤดี รักษา, 2555 : 4) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

2. การเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมตำแหน่งที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัชพงษ์ ธีรบุญ, 2552 : 42) ได้ทำการศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรธานี พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการนิเทศการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาหามะ ดือเร๊ะ, 2555 : 4) ศึกษาการบริหารงานการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สรุป

1. ผลการศึกษาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนการนิเทศ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ และด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ

2. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกันมีกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ ผู้บริหารและครูควรร่วมกันสำรวจข้อมูลความต้องการจำเป็นการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และนำมากำหนดความต้องการในการนิเทศภายใน และร่วมกันศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อกำหนดขอบเขตของความจำเป็นในการนิเทศภายในสถานศึกษา

2. ด้านการวางแผนการนิเทศ คณะกรรมการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาควรจัดทำเอกสารตำรา คู่มือในการประเมินผลการนิเทศภายในให้เป็นปัจจุบัน

3. ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ผู้นิเทศควรมีเครื่องมือ วิธีการ กิจกรรม หรือเทคนิคต่างๆ ที่สอดคล้องกับอุปสรรค ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของครู

4. ด้านการประเมินผลและแก้ไขปรับปรุงการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรมีการประชุมปรึกษาหารือสรุปผลหลังจากการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาระบบกระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน

2. ควรศึกษากระบวนการนิเทศภายในของ “โรงเรียนมาตรฐานสากล” ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดมาเป็นกรณีศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปัทมา เจริญลักษณ์. (2558). การศึกษาสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมธินี สระไร. (2559). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหพัฒนา อำเภอรือเสาะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. การค้นคว้าอิสระ ค.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สัมมา รณิธย์. (2556). หลัก ทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง.
- จิตติมา วรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2553). การนิเทศการสอน: *Supervision of Instruction*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธชาติ แสนอุบล. (2560). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เปรมฤดี รักษา. (2555). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริวรรณ อานันทสิทธิ์. (2545). การนิเทศเชิงระบบ. *วิทยาจารย์*. 101 (1), 18-20.
- ธวัชพงษ์ ฐัญญู. (2552). สภาพและปัญหาการนิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อาหามะ ดือเร๊ะ. (2555). การบริหารงานนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เกรียงเลิศ ติธรรมเจริญ. (2544). การศึกษาสภาพการดำเนินการปัญหาและอุปสรรคการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- พัทธ์ธีรา โยธราช. (2559). การดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.